

ste Bologno (izréči Bolonjo), da bi se bil ondi zvezdoznanstva priučeval, kakor nekteri neslovanski pisavci terdijo. Zvezdoznanstva se mu ni bilo treba hoditi drugam priučevati, ker je bil po pričanju resnicoljubnih pisavcov Kopernikov učenik v Krakovem Brudziowski onaj naj izverstnejši zvezdoznaneec. Po njegovem spisanem uku so tistihmal tudi zvezdoznanski učenci v Bologni svoje učence učili.

Kopernik je hodil iz Padova, (kjer se je bil dal, da spotoma povém, za „Poljaka po rodu“ *) zapisati v Bologno le Dominka Novarra-ta, onaj slovečega zvezdogleda obiskovat in se z njim o zvezdoznanstvu pogovarjat. Učenec njegov pa ni bil Kopernik nikdar.

Kmaló je naš Kopernik zavoljo svoje učenosti v zvezdoznanstvu tako slovel, da ga prece (leta 1499) v Rim za učenika zvezdoznanstva pokličejo. Tukaj je teški nauk tako izverstno razkladal, da so gakmaloboljševali, kot nekda j Regiomontana, kteri je bil tudi visoko učen zvezdoznaneec. Iz Rima pa se poverne (l. 1502) iz posebnih uzrokov v svojo domovino, ter stopi v Krakovem v duhovski stan. In tukaj je spisal med letoma 1502 in 1509 svoj imenitni nauk, v kterem je z besedo in z obrisi dokazal, da se ne suče (kakor je poprej neki Ptolomej učil) solnce okrog zemlje, ampak zemlja okrog solnca.

(Konec sledi).

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

9. pismo.

Dragi prijatelj!

Drugi dan kimovca sim jo iz Ljubljane na Dolensko odrinil. Lepa cesta pelje iz Ljubljane več ko eno uro dalje zmiram po ravnim poleg maha (močirja) na desni, in zalo ogojzdeniga hriba na levi. Prijazen razgled po Iški okolici in po visocih južnih gorah, in po širokim Ljubljanskim že močno obdelanim mahu, ki skoraj tri štirjaške milje obseže in kteriga rodovitnost bo vedno živ spominek rajniga mestniga poglavarja Hradecki-ga, je popotniku serčna radost. Konec močirja, na jugo-izhodni strani se cesta nekoliko zavije in gré po silno napetim klancu čez hrib v Šmarje, kjer se dolga prijazna dolina začne, ki se do Boštanja čedalje bolj širi. Boštanj je lep grad tri milje od Ljubljane. Potem pelje cesta čez pešeni hrib skozi gojzd, v kterim je mnogo gabroviga drevja viditi, v Višnjogoro. Višnjagora je celó majhno mestice štiri milje od Ljubljane. Skoraj na glas sim se zasmeljal, ko sim ga ogledal, ne zastran mesta, temuč zato ker me je mesto na burke nekiga vedno veseliga prijatla spomnilo, ki ima navado, vselej, kadar se čez kaj začudi, nekako smešno zavpiti: „Raztergana Višnjagora, zaflikani Žuženberg!“ — Pred mestam je pri cesti Višnjegorski grad, ki pa nima nič posebniga; na visokim hribu blizo mesta na južni strani pa se vidijo podertine nekdanjiga terdniga grada. Farna cerkev je zunaj mesta v dolini. Prav žal mi je bilo, da nisim utegnil obiskati verliga slovenskiga pisatelja g. fajmoštra Ziegler-ja, kteriga zavolj njegoviga Svetina-ta, in še bolj zavolj molitev za bolnike v veliki časti imam. Četert ure od mesta na severni strani je še drugi gradič barona Taufferer-ja, Novi grad ali Turn imenovan.

Zatična, kake pol ure od velike ceste v lepi ravnini, je bila nekda j sloviti meniški samostan, ki ga

je Peregrin, Oglejski patriarh, že v letu 1336 sozidal. V začetku pa ni bilo mende poslopje tako silno veliko, kot je dan današnji viditi. Sred štirivoglatiga poslopja je lepa velika cerkev z nekterimi spominki nekdanjih opatov. Tu so menihi, naj reče kdo kar hoče, velikodobra storili, ker so kraj, ki je bil, posebno na silno kamniti izhodni in severni strani, gotovo zlo divji, obdelali in v lepo polje spremenili, in tako mogočno poslopje sozidali. Ali bojim se, de bo kada j krasno poslopje malo po malim razpadlo, ker čez polovico prazno stoji, in ker je preveliko, de bi ga vlada brez posebniga prida v dobrim stanu ohranila.

Prav rad bi bil ogledal tudi Vir, vas in nek bistar studenc, ki mende ni dalječ od Zatične, in kjer so se nek tiste nježne in zale živalice nar prej najdle ki jih od barve njih kože, ki je nekoliko človeku podobna, človeške ribice imenujejo; — ali voznik, skterim se nisim bil zmenil, de me mora čakati, kjer bom hotel, je vedno le naprej silil. Te živalice (močarilci, proteus, hipochton), ki se posebno na Krajskim najdejo, so bile že seer Valvazorju znane, ki jih v svoji v letu 1689 natisnjeni neprecenljivi knjigi „Ehre des Herzogthums Krain (slava vojvodine Krajske) kot „majhen, ped dolg, martincu ali kušarju podoben merčes“ popiše; kmetje so jih tačas za mlade „lintverne“ (drakone) imeli. Pervi, ki jih je za Valvazorjem nekoliko obširniši popisal, je bil pridni pisatelj žl. France Anton Steinberg, ki jih v „popisu Cerkniskiga jezera“ (Gründliche Nachricht vom Cirknitzer See) 1758 natanjčniši omeni. Naravoslovci so se že veliko pričkali: ali so močarilci samostojne ali spremenljive stvari; popolnoma jih mende še dan današnji ne poznamo, akoravno se jih na mnozih krajih Krajskiga veliko vjame. Pridni H. Freyer jih je v „slovenskim berilu za 1. gimnaz. razred“ kratko pa dobro popisal.

Iz Zatične sim ob treh popoldne odrinil. Pri Šent-Vidu, blizo velike ceste na levi, se dolina silno razširi, pa je močno gričasta in kamnita. Verh mnogih drugih vasi v ti planjavi se kaže prav lepo Primskovo verh visociga hriba na izbodni strani. — Čez mnoge klančike in klance sim se pripeljal proti šesti uri v Trebno (Treffen), sedanji sedež okrajniga poglavarstva.

V Trebnim je nekoliko prav lepih hiš; in ne dalječ od vasi, prek hriba, ki je z bukovjem obraščen, stoji precej velik grad. Ogledovaje ga se spomnem, de je bil slovečiga misionarja Baraga-ta, ki je nekda j v Ljubljani z nami v šolo hodil. Verli možak je zapustil svojo rodbino in domovino, grad in grajščino, in se trudi za blagor daljnih divjakov v severni Ameriki. Njegova gospá-sestra Amalia sedaj vdova Greselnova ga je za njim dobila v last. Verla rodovina je zavolj iskreniga rodoljubja častno znana.

Iz Trebniga sim se čez Mirno v Šent-Rupert peljal. Š. Ruperške doline sicer nisim poznal, pa vedil sim, de je bil pri Mirni v letu 1435 med Vitovicam, Celjskim vojskovodjem, in med nadvojvodam Miroslavam hud boj, v kterim je Vitovic premagal, — in zato sim hotel tudi tiste kraje viditi. Že ponoči sim v Š. Rupert prišel. in močno me veseli, de se nisim te krasne doline ognil.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Gradca. Ž. Predzadnjo nedelo 9. maja ob pol petih popoldne je tukajšno slovensko društvo spet „besedo“ napravilo v dvorani glasbenega Gračkega društva ino usled razredbe sledeče pesme prepelo: 1. Klic u boj, kor, napév od Miroslava Vilhara; 2. Savica, četeropév od Gr. Rihara; 3. Kde domov muj, bariton-solo, pevan od g. Appé; 4. Zvonikar-

*) »Natione Polonus«. Historia gymnasii Pataviensis, Venetiis 1726. Pis.